

พระนิพนธ์ประเภทฉันท์
ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

นางสาวเอมอร ชิตตะโสภณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2513

008601

The Supreme Patriarch Prince Paramanuchitchinoros'

Poetic Works of the Chanda Type

Miss Em-Orn Chittasobhon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Thai Language

Graduate School

Chulalongkorn University

1970

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

11๕๖ ๒๖:๒๖

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ศาสตราจารย์อำนวยการ รุชานิตย์

วันที่ ...๒๕... เดือน ...พฤษภาคม..... พ.ศ. ...๒๕๑๓...

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พระนิพนธ์ประเภทฉันท์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
ชื่อ นางสาวเอมอร ชิตตะโสภณ แผนกวิชา ภาษาไทย
ปีการศึกษา 2512

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาพระนิพนธ์ประเภทฉันท์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสโดยทั่วไป และเพื่อจะยืนยันว่า กวีไทยแต่เดิมมามีหลักเกณฑ์ในการกำหนดคำลหุ ครุ ไม่เหมือนกับที่กำหนดไว้ในภาษาบาลี

วิธีศึกษาค้นคว้า รวบรวมความรู้จากบทความต่าง ๆ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครานุรักษ์ประพันธ์ ในเรื่องครุ ลหุ ในการแต่งฉันท์ บทความเกี่ยวกับวรรณคดีไทยของ พ. ๗ ประมวลมารศ วิชาการออกเสียงโน้ตดนตรี และอสังการศาสตร์

ผลของการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ว่า สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ๆ ทรงแสดงพระอัจฉริยภาพในคำประพันธ์ประเภทฉันท์ งานพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า มีลักษณะเด่นในเสียงของคำ ความหมาย และรส งานพระนิพนธ์จึงมีค่าควรแก่การยกย่อง และนำศึกษาอย่างยิ่ง

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะคือ การศึกษาวรรณคดีประเภทร้อยกรองของไทย ควรจะได้อธิบายหรือชี้แจงเพิ่มเติมอีกอีกโสดหนึ่งด้วย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title The Supreme Patriarch Prince Paramanuchitchinoros'
Poetic Works of the Chanda Type

Name Miss Em-Orn Chittasobhon **Department** Thai Language

Academic Year 1969

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to make a detailed study of the poetic works of the Chanda Type of the Supreme Patriarch Prince Paramanuchitchinoros. The writer wished to show that the rules followed by Thai poets in the past concerning light and heavy syllables are different from the old prosodic rules of the Pali Language. Data have been collected from many sources, including the writings of H. H. Prince Narathip Pongpraphun, and various works on Rhetoric, Phonetics, and musical notation. The thesis suggests in conclusion that the Supreme Patriarch Prince Paramanuchitchinoros showed his greatest literary genius in his poetry; his poetic works of the Chanda Type achieve success both in their sound and in their expression; his writings deserve much admiration and careful study. Finally the writer proposes that further research be undertaken into the oral aspect of Thai poetry.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเอาใจใส่ช่วยเหลือตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง และการให้คำแนะนำของ ศาสตราจารย์ ฉลวย วุฒาพิศย์ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมงานวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งงานได้สำเร็จลงโดยสมบูรณ์ ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ ม.ล. จิรายุ บ่วงศ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คมคาย นิลประภัสสร ได้กรุณาแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ อาจารย์อัมพร ทีชะระ ได้กรุณาจัดหาเอกสารอ้างอิงและอนุญาตให้พิมพ์เพื่อใช้ประกอบการวิจัย ผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างสูง

อนึ่ง ในการที่เกลาต้นความต้นฉบับตัวเขียน ณ หอสมุดแห่งชาติ ผู้เขียนได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากเจ้าหน้าที่หลายท่านในแผนกเอกสารตัวเขียน กองหอสมุดแห่งชาติ และการจัดพิมพ์กระดาษแก้ไขเพิ่มเติมนั้น เพื่อน ๆ ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจ จึงขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ จ

คิตติกรรมประกาศ ฉ

บทที่

1. บทนำ 1

2. พระประวัติและงานพระนิพนธ์ 3

2.1 พระประวัติ 3

2.2 งานพระนิพนธ์ 6

 ประเภทโคลง 6

 ประเภทฉันท์ 8

 ประเภทกาพย์ 9

 ประเภทกลอน 10

 ประเภทร่าย 11

 ประเภทความเรียง 12

3. พระนิพนธ์ประเภทฉันท์ 14

3.1 ลักษณะฉันท์โดยทั่วไป 14

3.1.1 ที่มาของฉันท์แบบไทย 15

3.1.2 ลักษณะของคำลหุ ครุ ในฉันท์ 19

3.2 เสียง 35

3.2.1 เสียงตามพยางค์ 36

3.2.2	ลำนำ	40
3.3	ลักษณะอลังการในพระนิพนธ์	59
3.3.1	คำ	59
3.3.2	ประโยค	61
3.3.3	ฉันท	62
3.3.4	รส	65
3.3.5	อลังการฝ่ายเสียง	69
3.3.6	อลังการฝ่ายความหมาย	71
3.4	พระปรีชาในการทรงพระนิพนธ์	78
3.4.1	ลักษณะที่เป็นวรรณคดี	84
3.4.2	ลักษณะดีเด่นของพระนิพนธ์แต่ละเล่ม	86
	กฤษณาสอนน้องคำฉันท์	86
	สรรพสิทธิ์คำฉันท์	95
	สมุทรโฆษคำฉันท์ ตอนปลาย	97
	คัมภีร์จักรที่ปณี	99
	คำรำนันทวรรณพดฺติและมาตราพดฺติ	99
	ฉันท์กล่อมช้างพัง	100
	ฉันท์สังเวทยกลองวิจิฉน์ยเกรี	103
4.	บทสรุป	104
	เอกสารอ้างอิง	107
	บรรณานุกรม	108

ภาคผนวก 113

ประวัติการศึกษา 142

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย